

MARCO BEASLEY & FRANCO PAVAN
LIEDEREN VAN PASSIE EN WANHOOP

LIEDEREN VAN PASSIE EN WANHOOP

Marco Beasley *tenor*

Franco Pavan *luit*

RENAISSANCE

circa 70 minuten / geen pauze

MARCHETTO CARA ca. 1465-1525

Mentr'io vo' per questi boschi *

OGNIBEN VENETIANO 16de eeuw

Com'havrò dunque il frutto *

MARCHETTO CARA

Amor da che convien *

BARTOLOMEO GAZZA 16de eeuw

Lasso ahimè *

OGNIBEN VENETIANO

E' morta la speranza *

VINCENZO CAPIROLA 1474-na 1548

Ricercare I

(uit: *Luitboek van Capirola*, ca. 1517)

MARCHETTO CARA

Caro sepulchro mio

(uit: Andrea Antico (ed.), *Canzoni*, Libro IV, Rome 1517)

MARCHETTO CARA

Così extrema è la doglia *

GREGORIAANS

De profundis

COSTANZO FESTA ca. 1485/90-1545

Tu es Petrus *

BARTOLOMEO TROMBONCINO

1470-na 1534

Zephyro spira (deel 1)

(uit: *Tenori et contrabassi*, Libro I, Venetië 1509)

VINCENZO CAPIROLA

Ricercare VIII

(uit: *Luitboek van Capirola*)

BARTOLOMEO TROMBONCINO

Zephyro spira (deel 2)

BENEDETTO GARETH ca. 1450-1514

Amando e desiando

(uit: *Tenori et contrabassi*, Libro II)

MARCHETTO CARA

Quella fiamma ostinata *

BARTOLOMEO TROMBONCINO

Dolci ire, dolci sdegni

(uit: Andrea Antico (ed.), *Canzoni nove*,

Rome 1510)

MICHELE PESENTI ca. 1470-1528

Che faralla, che diralla

(uit: Ottaviano Petrucci (ed.), *Frottole*, Libro XI, Fossombrone 1514)

DON TIMOTEO 16de eeuw

Uscirallo o resterallo

(uit: *Frottole*, Libro XI)

BARTOLOMEO TROMBONCINO

Vergene Bella

(uit: *Canzoni nove*)

* uit: archief van de familie Albani, Pesaro

NB: Zou u erop willen letten dat uw hoortoestel geen fluittoon veroorzaakt?

VRIENDEN MAKEN HET MOGELIJK Heeft u genoten van dit concert? Word Vriend van het Festival en Seizoen Oude Muziek, en geef oude muziek zo een toekomst in Nederland. Als Vriend krijgt u bovendien korting op onze concerten en cd's, een voorsprong op het bestellen van festivalkaarten, en viermaal per jaar het Tijdschrift Oude Muziek (TOM). Meer informatie vindt u op oudemuziek.nl/vrienden.

TOELICHTING

In de Villa Imperiale in Pesaro, een parel van renaissancekunst, huist tegenwoordig het archief van de familie Albani. Deze ondernemende familie kwam in de tweede helft van de vijftiende eeuw van Albanië naar Italië en vestigde zich in Urbino. Al snel stegen ze op de sociale en politieke ladder. Orazio Albani wist in de eerste decennia van de zeventiende eeuw in Rome belangrijke posities te bemachtigen, en werd zelfs senator. De politieke opmars van de familie kwam tot een hoogtepunt toen Giovanni Francesco Albani in 1700 de pauselijke troon besteeg als Clemens XI.

Door de eeuwen heen brachten de kunstminnende Albani's een rijke bibliotheek bijeen, die in de vorige eeuw echter veel te verduren kreeg. Toen de boeken en manuscripten recent werden gecatalogiseerd, kwam er een uitzonderlijke verzameling van muziek voor luit en aanverwante snaarinstrumenten (aartsluit, chitarrone, cittern, chitarra italiana) aan het licht, met werken die grotendeels nog niet zijn uitgegeven. Heel bijzonder zijn ook de manuscripten met werken van luitcomponist Giovanni Girolamo Kapsberger, door hemzelf opgetekend.

De meeste muziek dateert van 1580-1660. Één codex met verrassend repertoire voor zang en luit is zelfs nog veel ouder: deze stamt uit ongeveer 1540. Waar het manuscript vandaan komt is niet duidelijk, maar het is mogelijk dat deze composities en liederen hebben geklonken aan het hof van Leonora Gonzaga en Guidobaldo II della Rovere in Urbino.

Dit manuscript is een missende schakel in de Italiaanse muziektraditie van de zestiende eeuw. Het bevat bijvoorbeeld nog onbekende muziekstukken van destijds beroemde componisten als Marchetto Cara en Bartolomeo Tromboncino, of al bekende werken die hier voor het eerst aan hen kunnen worden toegeschreven. Ook bevat het manuscript stukken van componisten die we al wel van naam en reputatie kenden, maar van wie tot nog toe weinig of zelfs geen enkele muziek was overgeleverd, zoals Bartolomeo Gazza en Ogniben Venetiano.

De eerste staat vooral bekend als de leraar van de briljante artieste Irene di Spilimbergo; de tweede wordt in verschillende bronnen geroemd als voortreffelijk zanger en luitspeler.

Hun muziek is nu voor het eerst weer te horen, met composities die doen denken aan de barzelletta en de frottola, maar tegelijkertijd ook heel anders zijn: de melodieën blijven niet steeds hetzelfde, maar veranderen naarmate de tekst verandert. Datzelfde verschijnsel is te zien in de stukken van Cara en Tromboncino. Een mooi voorbeeld daarvan is Cara's *Così extrema è la doglia* (Zo hevig is mijn verdriet), op een tekst van de dichteres Veronica Gambarà – een samenspel dat een interessant nieuw licht werpt op de poëtische voorkeuren van de beroemde componist.

In dit concert verklankt Marco Beasley de grote passie en zeggingskracht van deze teksten, geschreven door Veronica Gambarà, Francesco Petrarca en Dante Alighieri, die ook nu nog heel direct tot ons hart en gemoed spreken. Net als in vroeger tijden zal het geluid van luit en stem drager worden van de diepste gevoelens van de menselijke ziel. Zo komen na eeuwen van stilte de muzikale momenten weer tot leven, die misschien wel de avonden van Leonora en Guidobaldo hebben opgeluisterd – en na hen zeker die van de familie Albani.

Franco Pavan

CD-VERKOOP

Cd's van Marco Beasley zijn verkrijgbaar bij dit concert, waaronder de recent verschenen cd *Il Ponte di Leonardo* met werk van o.a. Tromboncino. Vrienden krijgen korting op vertoon van hun Vriendenpas.

Wilt u Vriend worden? Vraag onze medewerkers om meer informatie.

TEKSTEN

MENTRE IO VO' PER QUESTI BOSCHI

Mentre io vo' per questi boschi
 Sospirando il mio bel sole,
 E di duri amari toschi
 Formo crude aspre parole
 Spesso dir la lingua sòle:
 Tu che segui el mio camino,
Uccellin, uccellin bell'uccellino,
Come sa' tu ben cantar!
Falalilo, falilola
Falilolale
Falilola, lilale

Lieti fai gli arbori e fronde
 Con li toi soavi canti;
 E tua amica a te risponde,
 Onde in zìò par che ti vantì;
 Faccio sol amari pianti,
 Né alcun m'ode! o fier destino!
Uccellin, uccellin bell'uccellino...

Empi l'aer d'ogni intorno
 Col tuo dolce canto tale
 Onde par che notte e giorno
 Si ralegri ogn'animale;
 A me il dol sol cresc' e il male
 Da l'un l'altro matutino.
Uccellin, uccellin bell'uccellino...

Ben a te, ben si conviene,
 Ucelin, il dolce canto,
 Et a me ch'io son in pene
 L'angoscioso e amaro pianto;
 Onde io son condotto a tanto
 Che chi mor mi par divino.
Uccellin, uccellin bell'uccellino...

Terwijl ik door deze bossen zwerf,
 smachtend naar mijn mooie zon,
 met scherpe woorden op mijn lippen
 vol van sterk en bitter gif,
 ben ik steeds gewoon te zeggen:
 Jij, die mijn schreden volgt,
vogeltje, mooi vogeltje,
wat kan je toch mooi zingen!
Falalilo, falilola
falilolale
falilola, lilale.

Met jouw zoete liedjes
 verblijd je bomen en bladeren,
 en wanneer je vriendinnetje antwoordt,
 lijkt je te glimmen van trots.
 Ik laat slechts bittere klachten horen,
 en niemand hoort me! Wat een wreed lot!
Vogeltje, mooi vogeltje...

De hele hemel rondom
 vul je met je lied, zo zoet
 dat het wel lijkt alsof al wat leeft
 zich dag en nacht verheugt.
 Maar mijn pijn en verdriet groeit
 van de ene op de andere dag:
Vogeltje, mooi vogeltje...

Vogeltje, het past je goed,
 om zo zoet te zingen.
 Mij past, in mijn ellende,
 dit bittere, smartelijke klagen.
 Het heeft me hiertoe gebracht,
 dat hij die sterft mij een god lijkt.
Vogeltje, mooi vogeltje...

COM'HAVRÒ DONQU'EL FRUTTO*Tekst: Pietro Barignano (fl. 1507-ca 1550)*

Com'havrò donqu'el frutto
 Del seme sparso, Amor, se gelosia
 Disperde el fior de la speranza mia?
 Deh vi fusse si nota la mia fede,
 Madonna, com'a me vostra bellezza,
 E pietà fuss'in voi quanta in me doglia
 Ch'io giurarei d'haver quella mercede
 Che la vostra durezza
 Et non mia colpa vol che me si togliu.
 Così se cangi in voi quella rea voglia
 com'io sol porto in core
 Foco del vostro amore.

Hoe kan ik, Amor, de vruchten plukken
 van wat ik heb gezaaid, als jaloezie
 de bloem van mijn hoop doet verwaaien?
 Ach, mijn vrouwe, als jij mijn trouw
 even goed kende als ik jouw schoonheid,
 en als jij medelijden voelde zoals ik verdriet,
 dan zweer ik, mij zou de genade vergund zijn,
 dat jouw hardheid moet wijken,
 en niet mijn schuld.
 Laat die kwade wil in jou toch varen,
 want ik draag slechts
 liefdesvuur in mijn hart.

AMOR, DA CHE CONVIEN*Tekst: Dante Alighieri (1265-1321)*

Amor, da che convien pur ch'io mi doglia
 Perché la gente m'oda
 E mostri me d'ogni vertute spento,
 Dammi savere a piangere come voglia,
 Sì che 'l duol che si snoda
 Portin le mie parole com'io 'l sento.

Liefde, daar ik mij wel moet beklagen,
 zodat iedereen mij hoort en zal begrijpen
 dat iedere kracht in mij is gedoofd,
 verleen mij de wil en de kunst van het huilen,
 zodat het verdriet dat zich in mij ontketent
 zó verwoord is, als ik het voel.

Tu vo' ch'io muoia, e io ne son contento:
 Ma chi mi scuserà, s'io non so dire
 Ciò che mi fai sentire?
 Chi crederà ch'io sia omai sì colto?

Je wil dat ik sterf, en daarin berust ik.
 Maar wie zal het mij vergeven, als ik niet
 kan zeggen wat je mij laat voelen?
 Wie zal geloven dat ik zo ben bevangen?

E se mi dai parlar quanto tormento,
 Fa, signor mio, che innanzi al mio morire
 Questa rea per me nol possa udire;
 Ché, se intendesse ciò che dentro ascolto,
 Pietà faria men bello il suo bel volto.

En als je mij laat spreken zoveel als ik lijd,
 zorg dan, mijn meester, dat die wrede vrouw
 niets daarvan hoort voordat ik ben gestorven.
 Want, als zij verneemt wat in mij klinkt,
 dan zou medelijden haar mooie gelaat
 ontsieren.

LIASSO AIMÈ

Lasso aimè che corro a morte
 S'io non veggio quel bel volto
 Che m'ha el cor dal petto tolto:
 Forse per miglior mia sorte
Lasso aimè che corro a morte
S'io non veggio quel bel volto...

Lasso aimè ch'io son lontano
 Da la dolce mia signora
 Quanto el me sia grav'e strano
 Sciallo il cor che dentro plora
 Converrà tosto ch'io mora,
 Forsi è per miglior mia sorte
Lasso aimè che corro a morte
S'io non veggio quel bel volto...

Lasso aimè di lei son privo
 Non è più al mio dol conforto
 Tra sospiri e pianto i vivo
 Et divengo hognior più smorto
 Fia il mio viver tristo e corto
 forsi è per miglior mia sorte.
Lasso aimè che corro a morte
S'io non veggio quel bel volto...

Ongelukkige, ik haast mij te sterven,
 als ik 't mooie gezicht niet zie
 dat mij mijn hart heeft ontstolen:
 en misschien is dat een beter lot.
Ongelukkige, ik haast mij te sterven,
als ik dat mooie gezicht niet zie...

Ongelukkige, ik ben ver weg
 van mijn zoete meesteres,
 en mijn hart dat huilt in mijn borst
 weet hoezeer mij dat bedrukt.
 Spoedig zal ik moeten sterven,
 en misschien is dat een beter lot.
Ongelukkige, ik haast mij te sterven,
als ik dat mooie gezicht niet zie...

Ongelukkige, ik moet haar missen,
 geen troost rest er nog voor mijn verdriet:
 ik leef tussen tranen en zuchten,
 en met de dag kwijn ik verder weg...
 Laat mijn leven triest zijn en kort,
 want misschien is dat een beter lot.
Ongelukkige, ik haast mij te sterven,
als ik dat mooie gezicht niet zie...

È MORTA LA SPERANZA

È morta la speranza
 E viv'el bel desio
 Ond'io vostro divenni essendo mio.
 Donna m'ardesti 'l core
 Co' il son dele dolcissime parole.
 Da bei vostri ochi amore
 Promet'il ben che più cerchar si sole,
 Ma chi trovar lo vole
 Vi conosse poi tale
 Ce null' el pregar vale.
 Però morta è speranza
 E vivo il bel desio
 Ond'io vostro divenni essendo mio.

Mijn hoop is dood,
 maar het verlangen leeft
 dat mij, eens de mijne, tot de jouwe
 maakte. Vrouwe, de klank van je zoete
 woorden deed mijn hart ontvlammen;
 In jouw mooie ogen glanst de belofte
 van 't geluk waarnaar men 't meeste zoekt.
 Maar als je het wil vinden
 ontdek je al snel
 dat smeken niets helpt.
 Daarom is mijn hoop dood,
 maar leeft het verlangen
 dat mij, eens de mijne, tot de jouwe
 maakte.

CARO SEPULCHRO MIO

Caro sepulchro mio che ascondi e chiudi
 Innanci el tempo per mia acerba pena
 Le vaghe membra de li spirit'ignudi,
 Che sono giunte a vita più serena,
 Poi che mei giorni son sì amari e crudi,
 E per morte troncata è la cathena,
 Hor che mia vita a poco a poco manca,
 Raccogli anchora in te mia carne stanca.

Dierbaar graf, dat de mooie lichamen verbergt
 – voor hun tijd, tot mijn bittere verdriet! –
 van de zielen die, van hun aardse kleed ontdaan
 zijn toegetreden tot een gelukkiger leven:
 daar mijn dagen vol zijn van schurend leed,
 en mijn ketens door de dood worden verbroken
 nu het leven beetje bij beetje uit mij wegvloeit...
 Ach, neem toch ook mijn vermoeide leden op!

COSÌ EXTREMA È LA DOGLIA

Tekst: Veronica Gambarà (1485-1550)

Così extrema è la doglia
 Ch'a così extremo mal mal non ariva,
 E a questo modo me ne resto viva.
 Sarei ben morta, ormai,
 Ma 'l dolor ch'ho nel cor,
 Sì grav'e forte,
 Non da loco a la morte,
 Né cresser pò né sminuir mei guai.
 Ahi, dispietata offesa!
 Come farò difesa
 Se così ho pien d'angossia l'alma e 'l petto
 Che for non pò spirar l'anim'acesa
 E vivo al mio dispetto?
 Ma fra tutt' i martir quest'èl maggiore:
 Non potermi doler del mio dolore.

Zo hevig is mijn verdriet,
 dat geen pijn die pijn kan evenaren,
 en zo blijf ik in leven.
 Ik zou al lang gestorven zijn,
 maar de smart in mijn hart,
 zo diep en zo sterk,
 laat voor de dood geen ruimte,
 laat mijn ellende niet krimpen of zwellen.
 Ach, genadeloze kwelling!
 Hoe moet ik mijzelf beschermen?
 Zó vol van beklemmende angst is mijn hart,
 dat mijn ziel brandt, maar niet ontsnappen kan,
 en tegen mijn wil blijf ik leven.
 Maar bij al die kwelling is dit het ergste:
 ik kan mijn treurnis niet betreuren.

DE PROFUNDIS

Tekst: Psalm 130

De profundis clamavi ad te, Domine,
 exaudi vocem meam.
 Fiant aures tuae intendentes
 in orationem servi tui.

Uit de diepte roep ik tot u, Heer,
 hoor toch mijn stem.
 Laat uw oren aandachtig luisteren
 naar het gebed van uw dienaar.

TU ES PETRUS*Tekst: Evangelie van Mattheus, 16.13-17*

Tu es Petrus,
 Et super hanc petram aedificabo
 ecclesiam meam
 Et portae inferi non praevalent
 adversus eam.
 Et tibi dabo claves regni caelorum.

Et quodcumque ligaveris super terram,
 erit ligatum et in caelis,
 Et quodcumque solveris super terram,
 erit solutum et in caelis.

Jij bent Petrus,
 en op die rots zal Ik
 mijn kerk bouwen;
 de poorten van het dodenrijk zullen haar
 niet overweldigen.
 Ik zal je de sleutels van het koninkrijk
 der Hemelen geven;
 alles wat je op aarde bindend verklaart,
 zal ook in de hemel bindend zijn,
 en alles wat je op aarde ontbindt zal ook in
 de hemel ontbonden zijn.

ZEPHIRO SPIRA*Tekst: naar het sonnet Zefiro torna van
 Francesco Petrarca (1304-1374)*

Zefiro spira e 'l bel tempo rimena
 Amor promette gaudio agli animali
 L'ampia campagna di bei fiori è piena
 Ogni cor si prepara a' dolci strali
 Progne scordata de l'antica pena
 Verso 'l nostro orizzonte spiega l'ali
 Ognun vive contento, io me lamento
 Ch'amor m'ha fatto albergo de tormento.

Zefiro spira ed ogni placida ombra
 Invita al dolce sonno de' animanti
 Alcun felice amante il petto ingombra
 D'ameni versi e dei sonori canti
 Del passato periglio il cor si sgombra
 Nel mar tranquillo marinari erranti
 Ognun si muta, amor m'ha sempre in una
 Per far di me un contrario alla fortuna.

Zefiro spira e gli albori di fronde
 Adornano i soi densi e sparsi rami
 A satiri tra boschi Ecco risponde
 S'avvien ch'alcun la ama ninfa chiami
 Scorreno fiumi rei con veloce onde
 Tanto che satia le sue antique brame
 Altrui possede il ciel, ed io l'inferno
 Ch'Amor crudel fatto ha 'l mio mal eterno.

Zefir waait, en brengt het mooie weer terug,
 Amor belooft vreugde voor al wat leeft.
 Het weidse land staat vol mooie bloemen,
 ieder hart wacht op zoete liefdespijlen.
 Procne is haar oud verdriet vergeten,
 en spreidt haar vleugels naar onze streken.
 Iedereen is gelukkig, maar ik beklaag mij:
 de liefde maakte mij tot herberg van ellende.

Zefir waait, en iedere vredige schaduw
 nodigt de mensen uit tot zoet gesluimer.
 Een gelukkige minnaar laat zijn borst zwellen
 door zoete verzen en klinkende zangen,
 zwerfende zeelieden laten op kalme golven
 geleden gevaar uit hun hart verdwijnen.
 Iedereen verandert, maar ik blijf dezelfde:
 zo houdt Amor mij ver van alle fortuin.

Zefir waait, en de bomen versieren
 hun kale takken met nieuwe bladeren,
 in de bossen klinkt de stem van Echo,
 wanneer saters roepen om hun geliefde nimf.
 Zó snel stroomt het water in de rivier
 dat al zijn oude verlangens worden gestild.
 Anderen bezitten de hemel, en ik de hel,
 want wrede Amor laat mijn pijn eeuwig duren.

Zephiro spira e in ciel splende ogni stella
 Di freschi humor bagnando i vaghi fiori
 Con Marte sta congiunta Vener bella
 Celando al suo Vulcan i dolci errori
 Ogn'animo gentil d'amor favella
 Che lieto possa all'ombra de gli arbori
 De tormentarmi amor non carco piglia
 Per farmi esempio d'ogni meraviglia.

Zephiro spira ed ogni augel rinova
 In spoglia al bel volar prendendo forza
 Or incomincia amor a far gran prova
 E con il suo valor ogni huomo forza
 Surge 'l serpente e il sibilan ritrova
 Lasciando in terra homai la vecchia scorza
 Amor l'antique doglie in me mantene
 Per aguagliar l'inferno alle mie pene

Zefiro spira e l'ape al dolce spasso
 Comincia a dar principio alla bell'opra
 Chi in piè pel vento porta un picciol sasso
 Chi di rosada per tutta si copra
 Chi scarca la compagna sopra il passo
 Chi in casa il dolce mel ripone in opra
 Io sol in amar pianto opro l'ingegno
 Ch'amor, fortuna, il ciel mi prese a sdegno.

AMANDO E DESIANDO

Amando e desiando io vivo e sento
 La doglia che si sente nel morire
 Amor viver mi fa sempre in tormento
 Ne mi vol vivo, ne mi vol finire
 Quando piu piango, tanto piu contento
 Di lachryme mi pasco e di martire.
 Godi, crudel, ch'i' mi lamento e ploro
 I' moro ahime ch'io moro.

Zefir waait, en in de hemel stralen alle sterren,
 ze drenken sierlijke bloemen in verse dauw,
 de schone Venus is met Mars verbonden,
 en verbergt voor Vulcanus haar zoete zonde.
 Iedere zachtmoedige ziel spreekt van liefde,
 blijmoedig rustend in de schaduw van een
 boom. Amor grijpt iedere kans om mij te
 kwellen, om mij zo voor iedereen te kijk te
 zetten.

Zefir waait, en alle vogels sterken zich
 met nieuwe veren voor hun mooie vlucht.
 Amor maakt zich op voor grootse daden,
 houdt iedereen in zijn greep met zijn kracht.
 De slang wordt wakker, begint weer te slissen,
 en laat zijn oude vel achter in de aarde;
 maar in mij laat Amor 't oud verdriet duren,
 zodat mijn lijden uitgroeit tot ware hel.

Zefir waait, en tijdens hun zoete zwerven
 beginnen de bijen aan hun mooie werk:
 de één draagt een steentje door de wind,
 de ander drenkt zich helemaal in dauw,
 weer één bevrijdt zijn vriendin van haar last,
 een ander bergt die zoete honing in de raat.
 Ik span mij enkel in tot bitter klagen,
 want Amor, Fortuin, de hemel minachten mij.

Ik heb lief en verlang, en zo leef ik en voel
 de pijn die men voelt bij het sterven.
 Amor maakt mijn bestaan tot kwelling:
 hij laat me niet leven, en gunt me geen einde.
 Hoe meer ik huil, hoe gelukkiger ik
 leef op een maal van ellende en tranen.
 Verheug je, wrede vrouw, want ik klaag en ik
 huil... en ik sterf, ach! ik sterf...

QUELLA FIAMMA OSTINATA

Quella fiamma ostinata ch'al mio partir
 Mi fu crudel compagna
 Hor fiera più che mai
 Me ricompagna.
 Madonna, se tal fiamma un di sol
 M'accendesse el fier desire
 Sperarei fra l'eterno mio martire
 Quietar almen un di l'ardente brama.
 O caro lutto
 Se fosse seme di sì dolce frutto
 E v'accendesse Amor le gelid'ossa,
 E come in me mostrasse in voi sua possa,
 Ma non voglia già amor, o car ben mio,
 Voi morireste ed io moro.

Die hardnekkige vlam, die mij toen ik
 wegging steeds tot metgezel was,
 heeft zich weer bij mij gevoegd,
 genadelozer dan ooit.
 Vrouwe, als zo'n vlam slechts één enkele dag
 in jou 't verlangen zou doen ontbranden,
 dan kon ik hopen, in mijn eeuwig lijden,
 tenminste even mijn begeerte te stillen.
 O als aan mijn dierbare ellende
 zo'n zoete vrucht ontsproot, als Amor jouw
 kille botten zou verwarmen, en in jou zijn
 macht deed gelden zoals in mij...
 Mijn liefste, moge Amor dat niet willen:
 want jij zou sterven, zoals ik sterf.

DOLCI IRE, DOLCI SDEGNI

Tekst: Francesco Petrarca

Dolci ire, dolci sdegni et dolci paci,
 Dolce mal, dolce affanno et dolce peso,
 Dolce parlare, et dolcemente inteso,
 Or di dolce òra, or pien di dolci faci:

Zoete woede, zoete smaad, zoete vrede,
 zoete pijn, zoete kwelling – o zoete last!
 Zoete woorden, die zoet worden begrepen,
 soms als een zoete bries, soms als een zoet
 vuur.

Alma, non ti lagnar, ma soffra et taci,
 Et temprà il dolce amaro, che n'à offeso,
 Col dolce honor che d'amar quella ài preso
 A cui io dissi: Tu sola mi piaci.

Klaag niet, mijn ziel, maar lijd in stilte,
 en verzacht je bitterzoete leed met
 de zoete eer om slechts háár te beminnen
 aan wie ik zei: 'Alleen jou heb ik lief.'

Forse anchor fia chi sospirando dica,
 Tinto di dolce invidia: Assai sostenne
 Per bellissimo amor quest'al suo tempo.

Ooit zal iemand misschien verzuchten
 vol zoete jaloezie: 'wat verdroeg hij toch veel
 voor deze mooie liefde, in zijn dagen!'

Altri: O fortuna agli occhi miei nemica,
 Perché non la vid'io? perché non venne
 Ella piú tardi, over io piú per tempo?

Of een ander: 'O, wat is het lot mijn ogen
 vijandig, waarom zag ik haar nooit? Waarom
 werd ik niet eerder geboren, of zij later?'

CHE FARALLA, CHE DIRALLA

Che faralla, che diralla
 Quando la saperà che mi sia frà?
 E quante fiata
 Di farmi frate
 In sua presenza glie l'ho giurà
 Ma lei ridea
 E nol credea
 Che mi dovesse mai farmi frà
 Anzi ognor si lamentava
 Con dir che la bertigiava
 E pur mi son fatto frà!

Che faralla, che diralla
 Quando la saperà che mi sia frà?
 Quando ho ben visto
 Che far acquisto
 Di lei non posso, son fatto frà
 E fraticello
 Discalciarello
 Che così avea deliberà
 Dove, in una picciol cella
 Faccio vita poverella
 Observando castità

Che faralla, che diralla
 Quando la saperà che mi sia frà?
 So che colui
 Qual ambidui
 Del nostro amor privati n'ha
 Con sue ciancette
 E lusinghette
 Ch'io venga fora lui cercherà
 Ma se mai el me ghe acchiappa
 Che mi stracci questa cappa
 Che de vita io sia privà

Che faralla, che diralla
 Quando la saperà che mi sia frà?
 La poverella
 Senza favella
 La notte e 'l giorno se ne starà
 E scapiogliata
 Tutta affannata
 El strano caso lei piangerà
 Forsi poi ch'el suo pensiero
 In un qualche monastiero
 A la fin la condurrà.

Wat zal ze doen, wat zal ze zeggen,
 als ze ontdekt dat ik nu monnik ben?
 Al die keren
 dat ik haar bleef zweren
 dat ik monnik zou worden...
 Maar zij lachte,
 omdat ze nooit verwachtte
 dat ik echt monnik worden zou.
 Ze bleef maar klagen,
 dat ik haar niet moest plagen,
 maar toch ben ik nu monnik geworden!

Wat zal ze doen, wat zal ze zeggen,
 als ze hoort dat ik nu monnik ben?
 Toen ik eenmaal zag,
 dat ik haar nooit zou krijgen,
 ben ik maar monnik geworden.
 En nu, als monnik,
 heb ik zelfs geen schoenen,
 want zo stelde ik het me voor:
 dat ik in een kleine cel
 levend in armoede
 kuisheid zou betrachten.

Wat zal ze doen, wat zal ze zeggen,
 als ze hoort dat ik nu monnik ben?
 Ik weet dat die kerel
 die ons beiden
 van onze liefde heeft beroofd
 zal proberen, met zijn capriolen
 en mooie praatjes,
 om mij naar buiten te lokken.
 Als hij me ooit te pakken krijgt,
 moge mijn pijn dan scheuren,
 moge ik dan ter plekke het leven laten!

Wat zal ze doen, wat zal ze zeggen,
 als ze hoort dat ik nu monnik ben?
 Het arme meisje,
 met stomheid geslagen
 zal ze dag en nacht zitten te wachten.
 Haar haren in de war,
 helemaal overstuurd
 zal ze ons vreemde lot betreuren...
 En misschien zullen haar gedachten
 op een dag ook háár
 een klooster in voeren...

USCIRALLO O RESTERALLO

Uscirallo o resterallo
 El mio ben? O che farà,
 Poi che l'è frà?
 Ahimè, s'el resta,
 Di me più mesta,
 Mai donna alcuna non sarà;
 Ma se esce fora,
 Io spero anchora
 Che al primo amor ritornerà.
 Lassa me, ch'el me giurava
 De ciò far, ma non pensava:
 Hor è pur la verità.

Uscirallo o resterallo
 El mio ben? O che farà,
 Poi che l'è frà?
 S'io avesse visto
 Che fin si tristo
 Dovesse far, come fatto ha,
 El poverello
 D'ogni martello
 Averia certo liberà.
 Hor che voglio star donzella,
 Meglio è farmi monicella,
 Poi che lui s'è fatto frà.

Uscirallo o resterallo
 El mio ben? O che farà,
 Poi che l'è frà?
 Misera fui
 Cagion che lui
 De panni tal vestito s'ha;
 Chè mie zancette
 E parolette
 Non lo dovean tenir gabà.
 Ma se impetro mai dal pappa
 Che si stracci quella cappa,
 Quest' error si menderà.

Uscirallo o resterallo
 El mio ben? O che farà,
 poi che l'è frà?

Zal hij gaan, of zal hij blijven,
 mijn liefste? Oh, wat zal hij doen
 nu hij monnik is?
 Ach! Als hij blijft,
 dan zal er op aarde
 geen droeviger vrouw zijn dan ik.
 Maar als hij gaat,
 dan heb ik nog hoop dat
 hij terugkeert naar zijn eerste liefde.
 Ach, hij zwoer me dat hij dit zou doen,
 maar ik geloofde 't niet:
 en nu is het waarheid geworden.

Zal hij gaan, of zal hij blijven,
 mijn liefste? Oh, wat zal hij doen,
 nu hij monnik is?
 Als ik had geweten
 dat hij zó'n droevig einde
 zou treffen als dit,
 dan zou ik die arme stakker
 zeker uit zijn lijden
 hebben verlost.
 Nu ik ongehuwd wil blijven,
 is het maar beter non te worden,
 aangezien hij monnik is.

Zal hij gaan, of zal hij blijven,
 mijn liefste? Oh, wat zal hij doen,
 nu hij monnik is?
 Ellendige, ik was de reden
 dat hij zich in een
 monnikskleed heeft gehuld:
 om niet langer door mijn lege beloftes
 en zoete woordjes
 in de maling te worden genomen.
 Maar als ik van de paus gedaan krijg
 dat hij zijn pij verscheurt,
 dan zal die fout worden hersteld.

Zal hij gaan, of zal hij blijven,
 mijn liefste? Oh, wat zal hij doen,
 nu hij monnik is?

VERGENE BELLA*Tekst: Francesco Petrarca*

Vergene bella, che di sol vestita,
 Coronata di stelle, al sommo Sole
 Piacesti sì che 'n te sua luce ascose,
 Amor mi spinge a dir di te parole;
 Ma non so 'ncominciar senza tu' aita
 E di colui ch'amando in te si pose.
 Invoco lei che ben sempre rispose,
 Chi la chiamò con fede.
 Vergine, s'a mercede
 Miseria estrema de le umane cose
 Già mai ti volse al mio priego t'inchina;
 Soccorri a la mia guerra,
 Ben ch'i' sia terra e tu del ciel regina.

Vergine, quante lagrime ho già sparte,
 Quante lusinghe e quanti prieghi indarno,
 Pur per mia pena e per mio grave danno!
 Da poi ch'io nacqui in su la riva d'Arno,
 Cercando or questa ed or quell'altra parte,
 Non è stata mia vita altro ch'affanno;
 Mortal bellezza, atti e parole m'hanno
 Ingombrata tutta l'alma.
 Vergine sacra ed alma,
 Non tardar, ch'io son forse
 a l'ultimo anno:
 I dì miei, più correnti che saetta,
 Fra miserie e peccati
 Sen son andati, e sol morte n'aspetta.

*Il dì s'appressa e non pote esser lunge,
 Sì corre il tempo e vola,
 Vergine unica e sola,
 E 'l cor or coscienza or morte punge:
 Raccomandami al tuo Figliuol, verace
 Omo e verace Dio,
 Ch'accolga 'l mio spirito ultimo in pace.*

Schone Maagd, gehuld in zonnestralen,
 getooid met sterren, gij die de Hoogste Zon
 zozeer behaagde, dat Hij in u zijn licht verborg:
 Liefde spoort me aan u te bezingen,
 maar ik weet niet hoe te beginnen zonder
 uw hulp, en van Hem die in liefde in u is
 neergedaald. Ik roep haar aan die altijd
 antwoordt wie met geloof tot haar spreekt:
 O Maagd, als de diepe ellende
 van 't mensenras u ooit bewoog
 tot mededogen, verhoor dan toch mijn bede:
 verlicht mijn zielestrijd, al ben ik slechts stof,
 en u vorstin der hemelen.

Maagd, hoeveel tranen heb ik niet verspild,
 hoeveel gevele en vergeefse beden,
 enkel tot mijn ellende en grote schade!
 Sinds ik het licht zag aan de oevers van de
 Arno, mij nu eens hierheen begaf, dan weer
 daarheen, is mijn leven niets dan kwelling
 geweest; Sterfelijke schoonheid, daden en
 woorden namen heel mijn geest in beslag.
 Heilige, milde Maagd,
 wacht niet langer, misschien is dit al
 mijn laatste jaar:
 mijn dagen, nog sneller dan pijlen,
 zijn tussen ongeluk en zonde
 vervlogen, en mij wacht slechts de dood.

*De dag nadert en kan niet ver meer zijn,
 de tijd snelt voort en vliegt,
 enige, ware Maagd,
 en dood en geweten bedrukken het hart:
 Beveel mij aan bij uw Zoon, waarlijk
 Mens en waarlijk God,
 opdat Hij mijn laatste adem ontvangt in vrede*

Vertalingen: Marjolein van Zuylen

BIOGRAFIE

Marco Beasley studeerde theater- en muziekwetenschappen aan de Universiteit van Bologna, waar hij zich verdiepte in het 'recitar cantando' (zingend spreken) en de geestelijke en wereldlijke polyfonie. Zangles volgde hij bij de legendarische Amerikaanse mezzosopraan Cathy Berberian, waarna hij een eigen techniek ontwikkelde die zijn stem uitermate natuurlijk laat klinken. Met zijn revolutionaire stemgeluid en charismatische voorkomen groeide de Italiaanse tenor in korte tijd uit tot een van de populairste en meest bekroonde sterren binnen de klassieke muziek.

Franco Pavan

De Italiaanse luit- en theorbespeler Franco Pavan studeerde cum laude af in Milaan voor zowel luit als muziekwetenschappen. Hij werkt met belangrijke oudmuziekensembles zoals Concerto Italiano, Accordone, La Cappella della Pietà dei Turchini, La Risonanza, La Venexiana en Trinity Baroque. Hij vormt een duo met blokfluitiste Dorothee Oberlinger en is oprichter van het ensemble Laboratorio '600. In april 2014 ontving hij de titel 'Cultore della Materia of Music History' aan de Universiteit van Padua. Pavan doceert aan het conservatorium van Verona.

TOURNEE

vr 19 mei / 20.00

Arnhem, Muis

za 20 mei / 20.15

Eindhoven, Muziekgebouw Eindhoven

zo 21 mei / 15.00

Hasselt (B), Sint-Quintinskathedraal

ma 22 mei / 20.30

Maastricht, Sint-Janskerk

di 23 mei / 20.00

Utrecht, TivoliVredenburg, Hertz

wo 24 mei / 20.15

Amsterdam, Muziekgebouw aan 't IJ

vr 26 mei / 20.00

Vlissingen, Jacobskerk

za 27 mei / 20.30

Rotterdam, Laurenskerk

zo 28 mei / 16.00

Den Haag, Nieuwe Kerk

vr 28 juli / 20.00

Livestream via emtv.online

In samenwerking met Muis, Muziekgebouw Eindhoven, Cultuurcentrum Hasselt, Theater aan het Vrijthof, TivoliVredenburg, Muziekgebouw aan 't IJ, Muziekpodium Zeeland, Laurenskerk, De Doelen en Amare.

Met dank aan Gemeente Utrecht, Provincie Utrecht, Fonds Podiumkunsten, Prins Bernhard Cultuurfonds, Stichting Zabawas, Stichting Vrienden Oude Muziek, plaatselijke organisatoren, beheerders en alle vrijwilligers.

BINNENKORT OP HET FESTIVAL OUDE MUZIEK UTRECHT

LA TEMPÊTE / SIMON-PIERRE BESTION MONTEVERDI'S *MARIAVESPERS*

zondag 27 augustus, 20.00 uur
TivoliVredenburg, Grote Zaal

Met de *Vespro della beata Vergine* schreef Monteverdi een even krachtige als originele ode aan de Heilige Maagd. In een oogwenk flitst de partituur ons terug naar het Mantua van 1610, waar de componist toen werkzaam was. Met deze demonstratie van zijn technische kunnen en veelzijdigheid zou Monteverdi gemikt hebben op een aanstelling aan de pauselijke kapel. Dat het uiteindelijk de San Marco in Venetië werd, zal geen mens betreuren.

Artist in residence Simon-Pierre Bestion leidt La Tempête van alleluia naar amen in Monteverdi's concertant-contrapuntische vespergezangen. Bestion verrijkt de avond met pakkende faux-bourbons uit een contemporaine bron. Wij voorspellen: koorpartijen die onder de huid kruipen, een orkest dat grossiert in kleur en contrasten, en een klankentapjijt dat zindert zoals de schuimkopjes op de Adriatische golven.

Kaarten: oudemuziek.nl/vespers

LE BANQUET CÉLESTE / DAMIEN GUILLON MONTEVERDI'S *L'INCORONAZIONE DI POPPEA*

zaterdag 2 september, 19.00 uur
TivoliVredenburg, Grote Zaal

De meest flamboyante Shakespeare-drama's en de duurste Netflix-series verbleken bij Monteverdi's laatste opera, zeker als het gaat om de menselijke strijd om macht en verleiding, van slaapkamer tot politieke arena. Onder de bloeddorstige jonge Romeinse keizer Nero kan niets en niemand de opkomst van zijn op macht beluste maîtresse Poppea tegenhouden.

De vroegbarokke componisten wilden het theater van de Griekse en Romeinse oudheid weer tot leven wekken. Monteverdi werd een van hun frontfiguren. Eeuwen later weten we dat hun zoektocht naar het verleden zorgde voor een spectaculair nieuw genre, dat ook nog eens een rijke toekomst voor de boeg had. Le Banquet Céleste zorgt nu voor de hedendaagse revival... van een revivalstuk uit de zestiende eeuw.

Kaarten: oudemuziek.nl/poppea

BINNENKORT OP HET FESTIVAL OUDE MUZIEK UTRECHT

COLLEGIUM VOCALE GENT / PHILIPPE HERREWEGHE
PETRARCA REVISITED

maandag 28 augustus, 20.00 uur
TivoliVredenburg, Grote Zaal

Hij schreef ontelbaar liefdessonnetten en inspireerde een complete literaire stroming: de veertiende-eeuwse Francesco Petrarca was een van de grootste dichters aller tijden. Tijdens het Vriendenconcert herleven zijn beeldrijke verzen op noten van twee eeuwen later. Collegium Vocale Gent presenteert onder leiding van Philippe Herreweghe een bloemlezing uit de madrigalen van Claudio Monteverdi, Luca Marenzio, Cipriano de Rore en Giovanni da Palestrina.

Het waren componisten als deze die Petrarca's poëzie uit het Trecento vanaf de late renaissance nieuw leven inbliezen en daarmee onsterfelijk maakten. Petrarca's poëzie inspireerde componisten tot het schrijven van madrigalen waarin ze volop buiten de lijntjes kleurden, nieuwe muzikale horizonten verkenden en de uitersten van de expressiviteit opzochten.

Kaarten: oudemuziek.nl/vriendenconcert